

СТАНОВИЩЕ на Св. Синод на БПЦ-БП относно Законопроекти за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование

Относно: Законопроекти за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, внесени в деловодството на 52-то Народно събрание.

На основание чл. 11, ал. 3, от Закона за вероизповеданията, представяме следното становище по Законопроекти за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, внесени в деловодството на 52-то Народно събрание, с вх. № 52-654-01-104, внесен на 23.07.2026 г. от Димитър Здравков и група народни представители, и с вх. № 52-654-01-127, внесен на 03.09.2026 г. от Костадин Костадинов и група народни представители:

I. Принципна позиция по внесени законопроекти в 52-то Народно събрание

1. Св. Синод на Българската православна църква – Българска Патриаршия изразява принципна подкрепа за изучаване и разпространение на основите на православната вяра и нравственост сред децата и младежите.

Св. Синод на Българската православна църква – Българска Патриаршия препотвърждава своята позиция, изразявана напред през годините, включително и по законопроекти с подобен предметен обхват относно въвеждането на учебен предмет „Добродетели и религии“ в раздел А на учебния план за изучаване в задължителните учебни часове. Поради това Св. Синод изказва своето удовлетворение от намерението на народните представители в 52-то Народно събрание да обсъдят и приемат Закон за изменение и допълнение (ЗИД) на Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) в частта му относно въвеждането на новия предмет „Добродетели и религии“ като част от задължителната подготовка на българските ученици по утвърдени от министъра на образованието и науката алтернативни учебни програми: с елементи на конфесионално обучение (религия – православие и религия – ислям) и без елементи на конфесионално обучение (етика и гражданско образование). Св. Синод одобрява това, че и в 52-то Народно събрание въпросът за духовно-нравственото възпитание и обучение на българските ученици е поставен като приоритетен. Препоръчваме в законопроектите да се употребяват възприетите до този момент понятия „конфесионално обучение“ и „неконфесионално обучение“ вместо думите „с елементи на конфесионално обучение“ и „без елементи на конфесионално обучение“.

2. Св. Синод подкрепя мотивите относно промените, отнасящи се до въвеждането на предмета „Добродетели и религии“ в задължителните учебни часове.

2.1. В сравнително-правен контекст такъв или подобен предмет съществува като задължителен предмет в много държави-членки на Европейския съюз, които са възприели конституционния принцип на светското образование. Наличието на такъв предмет в задължителната подготовка на учениците по никакъв начин не противоречи на европейската практика, както и на българската Конституция. Предметът „Православие“ се преподава като задължителен в съседните нам православни страни и положителните резултати са налице. В Гърция преподаването му не е спирало от Освобождението на страната (1821 г.) до днес, тоест вече 200 години.

Известна е високата религиозна и богословска просветеност и култура на гръцкото общество в сравнителен план. В съседна Румъния с въвеждането на предмета нравствените и културни резултати също са налице. Православие се учи като конфесионална предметна разновидност и в множество неправославни държави в Европа – при това в задължителните учебни часове.

Както припомнихме миналата година в становището ни до 51-то НС с вх. № ПГ-51-537-00-6/29.07.2025 г. по ЗИД на ЗПУО с вх. № 51-502-01-37/21.07.2025 г. с вносител Министерски съвет, до предложението за въвеждането на задължителен предмет „Добродетели и религии“ се стигна след повече от три десетилетия на обсъждане, работа, подготовка на кадри, изготвяне на учебници. Премина се през въвеждането на предмета „Религия“ като задължителноизбираем (ЗИП) и свободноизбираем (СИП), а според действащия ЗПУО – респективно като избираем (ИУЧ) и факултативен (ФУЧ) учебен час.

2.2. Св. Синод принципно подкрепя мотивите и предложеното съдържание на разпоредбите на §§ 1, 8, 9, 10, 13, 19, т. 2, 26, 33 в ЗИД на ЗПУО с вх. № 52-654-01-104, внесен на 23.07.2026 г., чийто предметен обхват се отнася до въвеждането на предмета „Добродетели и религии“ като част от задължителните учебни часове в учебния план на българското училище, както и §§ 1-9 в ЗИД на ЗПУО с вх. № 52-654-01-127, внесен на 03.09.2026 г., посветен изцяло на въвеждане на предмета „Добродетели и религии“ като задължителен в началното, основното и средното образование.

В същото време, Св. Синод изразява дълбокото си убеждение и настоява в предвижданите законодателни промени относно предметите по конфесионално обучение да залегне принципът на съгласуване на учебните програми и преподавателите по дадения предмет със съответното вероизповедание. Такъв принцип на съгласуваност е възприет, например в Австрия, където религиозно-нравственото образование в светското училище е задължително, като при конфесионалното обучение съответните вероизповедания – римокатолицизъм, протестантство, православие и ислям – определят учебното съдържание и учителските кадри.

2.3. Св. Синод на БПЦ – БП винаги е обосновавал неотложната и насъщна потребност от въвеждането на предмет „Религия“, с първа разновидност „Православие“. Потвърждаваме вече изложените в предишното НС мотиви за необходимостта от въвеждането му, които се изразяват в следното:

Фактът, че огромното мнозинство от българското общество изповядва като

свое вероизповедание Източното православие и има правото неговите деца да получат компетентни, задълбочени, цялостни и систематично подредени знания за своята религия, нравственост и духовна култура.

Източното православие е част от националната конституционна идентичност на Република България. Определено е като традиционно вероизповедание в чл. 13, ал. 3 на Основния ни закон, присъства в държавния протокол, в държавния и в гражданския празничен календар.

Православното богословие е част от системата на висшето университетско образование и наука в страната (има богословски факултети и катедри към най-големите и авторитетни висши учебни заведения у нас). Следователно присъствието на науката Богословие/Теология в достъпна и интересна за учениците форма в средното образование би било в пълно хармонично единство с академичното преподаване на тази наука, което е признато на европейско и национално равнище, наред с всички останали науки.

Православното богословие и произтичащият от него предмет „Религия – Православие“ освен познавателна, би имал и важна ценностно-формираща роля, доколкото преподаваните в него знания са неразривно свързани с ценности, практическото усвояване на които води до формиране на конкретни духовни и социалнозначими добродетели. Някои от тези ценности са: любовта към всички човеци, грижата за човешкия живот, грижата за останалите хора, грижата за природата като Божие творение, животът в общност, отговорността към семейството и родината, мирът, жертвоготовността, състраданието, съпричастността, свободата и зачитането на свободната воля, човешката личност, честността, правдолюбието и т.н. Става дума за исторически формирали се ценности и добродетели, залегнали в народностното съзнание на българския народ.

Предметът „Религия – Православие“ в училище би помогнал за по-пълното, задълбочено и цялостно разбиране от страна на учениците на редица знания, преподавани в други предмети, за които преподавателите по тези предмети нямат съответната богословска компетентност:

- история (покръстването на България, ролята на Църквата за формирането на българските народност и нация, за Българското възраждане и национално-освободителни борби, ролята на Църквата във Византия и в Западноевропейското средновековие и др.),
- български език и литература (християнските образи в множество

произведения на българската литература от нейното зараждане до днес, богословски мотиви в изучаваните художествени произведения),

- физика и астрономия (идеята за креационизма в съвременната физика, креационизъм и „теория на всичко“),

- изобразително изкуство (християнски сюжети в средновековното и ренесансовото изкуство, византийска и българска иконопис),

- музика (източноцърковната музикална традиция, забележителните класически творби върху библейски теми),

- етика и право (толерантността като ценност, която се ражда в недрата на християнството, ролята на християнството за формирането на теорията за правата на човека и др.),

- философия (понятието за личност, което се появява в християнски контекст, познания за християнските философи) и пр.

Всички етически системи, пък били те и най-секуларизирани, са възникнали исторически в определен религиозен контекст. Етиката се намира в генеалогична връзка с религията. Това се отнася в още по-голяма степен за европейската етика и добродетелите на толерантността и взаимозачитането, които са възникнали на християнска основа. Познаването на основни моменти от библейската история, от историята и учението на Христовата Църква, е предпоставка за разбирането на основите на етическите системи и на учението за добродетелите в Европа.

3. Целта на въвеждането на предмета „Добродетели и религии“/„Религия – Православие“ не е индоктринирането, тоест формирането на религиозно съзнание, а е придобиването на базисна религиозна грамотност, преподаването и усвояването на знания, които позволяват осъществяване на компетентен и просветен избор. Обучението по задължителен предмет „Религия – Православие“ ще осигури на учениците и систематичното запознаване в достъпна и интересна форма с традицията, в която живеем вече повече от 1000 години, която беше прекъсната в периода на държавния атеизъм. Този предмет ще съдейства допълнително за изграждането на младите хора като отговорни, свободни, съзнателни граждани, а също така ще допринесе за възстановяване на социалната кохезия и сплотеността в едно общество, намиращо се в състояние на сериозна криза и с тенденции на вътрешен разпад.

Убедени сме, че въвеждането на предмета „Религия – Православие“ като задължителен би запълнило един осезаем дефицит, една чувствителна празнота в цялостното учебно съдържание, обучение и възпитание в българското училище. Подобно обогатяване на ученическата подготовка е неотменно право на всички български граждани православни християни, които желаят децата им да познават своята традиционна религия, което е един неизпълнен до момента дълг на българската държава към нейния народ.

II. Конкретни предложения и редакции, които могат да бъдат обсъдени между първо и второ четене, ако Законопроектът вх. № 52-654-01-104, внесен на 23.07.2026 г., бъде одобрен по принцип на първо гласуване.

1. Предлагаме навсякъде в параграфите от законопроектите с предметен обхват относно въвеждането на учебен предмет „Добродетели и религии“ думите „с елементи на конфесионално обучение“ и „без елементи на конфесионално обучение“ да бъдат заменени съответно с „конфесионално обучение“ и „неконфесионално обучение“.

2. По § 8 относно допълнението на чл. 76 с нова ал. 8:

В ал. 8 да се добави ново изречение (предпоследно) със следното съдържание:

„Учебните програми за класовете от 1. до 12. по конфесионално обучение се изпращат за становище до органите на съответното вероизповедание.“

Следва да се има предвид, че според чл. 58, т. 5 от Устава на БПЦ – БП Св. Синод проверява и одобрява учебниците и помагалата по предмета „Закон Божий“ и вероучение за българските училища.

3. По § 9 относно измененията и допълненията в чл. 88, ал. 2:

След думата „изучаването“ се добавят думите „не по-малко от един час седмично“.

4. По § 13 относно допълнението на чл. 99 и създаването на нова ал. 8.

Алинея 8 да придобие следното съдържание:

„Индивидуално обучение може да се организира и за ученик, избрал обучение по една от учебните програми по учебния предмет „Добродетели и

религии“, ако в училището няма достатъчен брой желаещи от класовете в съответния етап от степента на образование за сформирание на група.“

5. Предлагаме нов § 27а относно създаването на нова ал. 13 в чл. 213. Да се създаде нова ал. 13 със следното съдържание:

„(13) За заемане на учителска длъжност, свързана с преподаване на учебния предмет „Добродетели и религии“ по учебна програма за конфесионално обучение, лицето трябва да има и препоръка от епархийското/регионалното духовно ръководство на съответното вероизповедание, в чийто диоцез/регион се намира училището.“

6. В § 33 относно промени в Допълнителни разпоредби за създаването на т. 13а в § 1:

В т. 13а думата „като“ да се замени с думата „както“.

7. В § 35 предлагаме следната редакция:

„Обучението по учебния предмет „Добродетели и религии“ в училищата започва от учебната 2027/2028 година за учениците, които през тази учебна година постъпват в 1. клас, като през следващите учебни години се въвежда последователно от 2. до 12. клас в съответствие с държавния образователен стандарт за учебния план.“

8. Следва да бъдат направени допълнителни уточнения и по-конкретно относно тълкуването на някои разпоредби, както и предложения за обсъждане:

8.1. По § 9 относно създаването на нова ал. 2 в чл. 88 изразяваме разбиране, че законодателят има предвид, че за предмета „Добродетели и религии“ също ще има собствен държавен образователен стандарт (ДОС).

Следва да се има предвид, че в Австрия например, където религиозно-нравственото образование в светското училище е задължително, като при конфесионалното обучение съответните вероизповедания – римокатолицизъм, протестантство, православие и ислям – определят учебното съдържание и учителските кадри.

[Religious literacy in the curriculum in compulsory education in Austria, Scotland and Sweden – a three-country policy comparison: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13617672.2020.1737909#d1e670>; Religious Education in Austria: <https://iru.derislam.at/2023/11/15/religious->

8.2. Следва да се предвиди възможността за всяка следваща учебна година в следващ клас учениците да могат да променят избора си на предметната разновидност, т.е. да могат да изберат друга алтернатива от трите учебни програми в рамките на предмета „Добродетели и религии“.

9. Да се обсъди възможността:

По § 19 относно чл. 118 и промени в досегашната ал. 5, която става ал. 6, дали т. 2 от § 19 да не отпадне.

Това означава по предмета „Добродетели и религии“ да се поставя оценка, тъй като е задължителен предмет, и имайки предвид, че дори по избираеми предмети се поставят оценки, защото те мотивират учениците в придобиването на нови знания и умения и така поощряват познавателните им способности и навици. Оценката не оценява личната вяра на ученика, а неговите знания за добродетелите и религиите. Целта на оценката е и да не се подценява значението и стойността на предмета.

III. По Законопроекта с вх. № 52-654-01-127, внесен на 03.09.2026 г.

Да се съобразят предложенията ни, направени по-горе, съответно по Законопроекта с вх. № 52-654-01-104, внесен на 23.07.2026 г.

В заключение си запазваме възможността в хода на обсъждането да направим при необходимост допълнителни предложения и редакции на предложените разпоредби.

Св. Синод на Българската православна църква – Българска Патриаршия пожелава успешна работа на народните представители за полза на българския народ и най-вече на нашите деца – бъдещето на България.

bg-patriarshia.bg